

Píše David Sogel

(E*forum, 11. 08. 2021)

Publikace Spolku Adalberta Stiftera (Adalbert Stifter Verein) s názvem ***Böhmische Spuren in München. Geschichte, Kunst und Kultur*** (česky *České stopy v Mnichově. Dějiny, umění a kultura*) byla vydána v roce 2020 v nakladatelství VolkVerlag. Kniha se skládá z šestnácti krátkých studií, které mají za cíl nastínit historické i soudobé české kulturní vlivy, jež zanechaly svou stopu v současném Mnichově. Za vydavatele a otce celé koncepce tohoto díla je označen **Jozo Džambo**, německý slavista, historik a překladatel bosensko-chorvatského původu, jenž se ve své práci odborně zaměřuje na dějiny literatury a kultury. Podobně jako v jím editorsky vedené knize *Praha-Prag: 1900-1945* (vydáno v nakladatelství Stuzt, 2010) najdeme i v díle *Böhmische Spuren* odborné články více, konkrétně 11 autorů. Práce na celkem 280 stranách mapuje různé aspekty kulturního střetávání jihoněmeckého (bavorského) prostředí s českými vlivy ve městě Mnichov. Mimo oblastí kulturních jako je hudba, film, architektura či literatura, kterým se věnuje většina studií z různých perspektiv, nastiňuje práce i aspekty méně reflektované - ať už to jsou německo-česká toponyma, či kulinářství. Důraz je ve všech částech kladen na dobu od 19. do 21. století, ač není tento záměr autory proklamován. Úvodní části jednotlivých studií jsou v závislosti na svých kořenech zasazeny do různých staletí, jádrem všech článků je nicméně období po roce 1800. Přirozeně tak kapitola Jozo Džamba *Bohemica, Moravica, Sudetika v Mnichově - něco o světě „české“ knihy* hovoří i o dílech z předprůmyslových století (s. 92), oproti tomu úzce specializované kapitoly s poválečnou tematikou, jako například *Češi v Mnichově po roce 1945* (s. 145-156), se vztahují pouze k vlivům nedávným.

Mimo tradiční rámec si samo dílo neklade jasné cíle, které chce svým publikováním naplnit, sám Jozo Džambo v úvodu píše: „Předkládaná publikace je směsicí dokumentů, kulturním průvodcem, sbírkou esejí, do jisté míry příručkou, která by měla být pomocníkem v hledání po českých stopách v Mnichově“ (s. 8). Kniha tak má být primárně určena pro ty, kteří se zajímají o umělecké, kulinářské či literárně-historické propojení zastoupené hlavním městem Mnichovem. Nejedná se tedy o vysloveně vědecké dílo, což naznačuje nejen úplná absence poznámek pod čarou, jejichž zástupnou roli hraje pouze soupis použité literatury na konci knihy (s. 258-261), ale také forma několika příspěvků. Pokud ale čtenář přijme i absenci metodologického upevnění, které je u práce tohoto ražení pochopitelná, dozná toho, že se co do obsahu, skladby i grafické části jedná o jedinečné dílo v rámci současného knižního trhu.

Problematické je místy teritoriální vymezení knihy, a to především z české perspektivy. Sám název knihy *České stopy v Mnichově* (z německého originálu *Böhmische Spuren*

in München) naznačuje, že se bude jednat o stopy ryze územně české. Tento předpoklad je však mylný, neustále narušovaný různými jevy, typicky těmi moravskými. Jako příklad lze uvést propojení postavy olomouckého rodáka Adolfa Hölzla v příspěvku Thomase Raffa *Umělci a studenti umění z Čech v Mnichově v 19. a 20. století* s níže uvedenou informací: „Nejen umělci z Čech se nacházejí v Mnichově, ale také česká témata“ (s. 42). Čtenář tak pod označením český (böhmisch) musí hledat České země, nikoli pouze historické Čechy.

Pokud však přijmeme, že popisované historické a kulturní procesy nejsou ani v jedné kapitole zasazeny do celospolečenského kontextu a zaměříme se pouze na otázku mnichovských česko-německých vazeb, doznáme toho, že se jedná o povedenou a informačně hodnotnou práci. Články všech autorů obsahují nejen vydařenou a cennou obrazovou přílohu, ale také značné množství místy velmi detailních informací, které postupně vedou až do současnosti. Jako reprezentativní příklad může být jmenována kapitola *Kulinářské mosty*. Autorka Ulrike Zischka ve své studii nevykresluje pouze vliv českých potravin, ale reflektuje i nedávné vytvoření některých chráněných značek Evropskou unií a jejich udělení potravinám, které si přisvojovala také německá strana. Krátce jsou zmíněny soudní spory vedené kvůli likéru Becherovka (s. 55) či karlovarským oplatkám (s. 54).

Jak bylo zmíněno, kniha se skládá z 16 studií. Po již výše nastíněném Úvodu Jozo Džamba následuje první studie s názvem *Magnet Mnichov* Petera Bechera. Mnichov je zde popisován jako historicky a kulturně výjimečné přeshraniční město, které i přes měnící se staletí mělo na české prostředí vliv. Druhá stať *Pestrý - a stále hoden návštěvy* Jozo Džamba shrnuje různé cesty českých osobností, především spisovatelů, do Mnichova. Ze jmenovaných osobností bych zmínil Jána Kollára, Františka Palackého, Jana Nerudu či Franze Kafku. Třetí studie Thomase Raffa *Umělci a studenti umění z Čech v Mnichově 19. a 20. století* ukazuje důležitost Královské akademie výtvarných umění v Mnichově a celé Mnichovské malířské školy pro české prostředí. V pořadí čtvrtá část autora Dietra Kleina s názvem *Uměleckohistorické stopy Čech a Moravy v Mnichově* informuje o architektonických vztazích mezi Mnichovem a Čechami od doby baroka až po polovinu 20. století. Pátá studie Ulrike Zischky *Kulinářské mosty. Česká kuchyně v Mnichově* shrnuje veškeré kulinářské speciality Čech, které se prosadily v Mnichově. Šestá a sedmá stať Petra Bechera a Jozo Džamba na sebe logicky navazují, kdy po představení německy píšících autorů z Čech, kteří působili v Mnichově, následuje celá část věnovaná Raineru Mariu Rilke a jeho působení v bavorské metropoli. Zuzana Jürgens pak tuto literární část uzavírá svou studií *Mníšek pod Alpou - česky píšící spisovatelé v Mnichově*, ve které se věnuje osobnostem jako Jaroslav Dresler, Karel Kryl, Ivan Binar či Ota Filip.

V pořadí devátá část napsaná Jozo Džambem nastiňuje propojení Mnichova a Čech z netradiční perspektivy. Česky psaná kniha se stává kulturním mostem. Devátá studie Franze Adama *Fritz Rieger a Rafael Kubelík aneb Jak se Praha přemístila na Isar*, mapuje muzikální spojení českoněmeckých vlivů v Mnichově. Po hudbě pak přichází film v podobě kapitoly sepsané Zuzanou Jürgens, jež se podařilo na velmi malém

prostoru ukázat důležitost vlivů i spolupráce československé a německé filmové produkce po roce 1945 v Mnichově.

Vůbec z obsahové části bych vyzdvihl celkově velmi logické uspořádání publikace, kdy jednotlivé příspěvky na sebe chronologicky a tematicky navazují. To dává čtenáři příjemný pocit kontinua, osobnosti se opakují, prochází různými životními a historickými etapami, mění se pouze tematika studie. Někdy jsou akcentováni malíři, jindy spisovatelé, později vysídlení obyvatelé Československa. Pochvalu si zaslouží všechny příspěvky zabývající se obdobím válečným, poválečným a současným, tedy dvanáctá až patnáctá studie Otfrieda Kotziana, Wolfganga Schwarze, Anny Bischof, Ingrid Sauer i závěrečná šestnáctá stať Jozo Džamba. Bez patosu a animozity vůči německým či českým historickým chybám věcně popisují, jak velmi vlivným „českým“ městem se Mnichov stává. Málo dnešních obyvatel si umí představit, že přímo do Mnichova bylo vysídleno 86 474 sudetských Němců z Čech (s. 133) nebo že právě Mnichov se stal kulturním centrem Čechů na západě, vysněným místem, kam mnozí umělci směřovali, když se jim podařilo emigrovat z Československa (s. 147). A tak například obsažené studie A. Bischof *Rádio Svobodná Evropa v Mnichově* a W. Schwarze *Češi v Mnichově po roce 1945* velmi zdařile odkazují na důvody, proč je Mnichov místem existence tolika česko-německých spolků, jež jsou konkrétně v knize také uvedeny a popsány v části *Institute/Spolky*.

I přes nastíněné minimální nedostatky považuji tuto knihu za velmi cennou, hodnou pozornosti laické i odborné veřejnosti, neboť zájemcům nejen o literaturu a historii přináší opravdu velké množství podnětů přehledně a čtivě formulovaných, které v takovémto formátu, rozsahu a jednotnosti v jiné dosud vydané knize uveřejněny nebyly.

Jozo Džambo (Hrsg.): *Böhmische Spuren in München. Geschichte, Kunst und Kultur*. München: VolkVerlag, 2020, 280 s.

www.ipsl.cz